

Klima- og miljødepartementet
Kommunal- og distriktsdepartementet

6. juni 2023

ORDFØREROPPROP MOT PROSESSENE FOR TILTAKSPLANER OG STORTINGSMELDING OM VILLREIN

Undertegnede er ordførere i 42 kommuner som er medlem av Utmarkskommunenes Sammenslutning (USS), og som blir berørt av de pågående prosessene med utarbeidelse av tiltaksplaner og stortingsmelding om villrein.

Igangsettingen av prosessene med tiltaksplanene og stortingsmeldingen ble kunngjort av KLD i oktober 2022. Bakgrunnen er Kvalitetsnormen for villrein, fastsatt av KLD 24. juni 2020, jf. særlig artikkel 4 og 5, og den første klassifiseringen i henhold til Kvalitetsnormen fra 2022 (NINA-rapport 2126). Forslag til tiltaksplaner skal overleveres KLD allerede innen 1. desember 2023. Stortingsmeldingen skal bygge på forslagene til tiltaksplaner, og er planlagt fremlagt for Stortinget innen mars 2024. Våre kommuner er invitert til relativt korte, digitale innspillsmøter, men er utover dette ikke en del av det igangsatte arbeidet.

Undertegnede ordførere krever at prosessene med tiltaksplanene og stortingsmeldingen bremses, og at de berørte kommunene involveres i betydelig sterkere grad. I tillegg krever vi en avklaring av hva som vil bli den faktiske og juridiske betydningen av tiltaksplanene for kommunenes arealplanarbeid, samt hvor og hvordan de regionale planer for villrein og samfunn står i prosessene.

Det lokale selvstyret i våre kommuner er allerede underlagt betydelige restriksjoner som følge av statlige og regionale føringer for å ivareta villreinens interesser. Ved brev 12. april 2007 ba Miljøverndepartementet v/statsråd Helen Bjørnøy om at fylkeskommunene utarbeidet «fylkesdelplaner for en helhetlig forvaltning av fjellområder som er spesielt viktige for villreinens framtid i Norge». Fylkesdelplanene skulle «fastsette en langsiktig arealforvaltning som balanserer bruk og vern for de aktuelle fjellområdene med influensområder».

Fylkestingene har vedtatt slike (inter-)regionale planer som Miljøverndepartementet ba om:

- Regional plan for Setesdal Vesthei, Ryfylkeheiane og Setesdal Austhei («Heiplanen»), vedtatt av fylkestingene i Aust-Agder, Vest-Agder, Telemark, Hordaland og Rogaland i 2012.
- Regional plan for Rondane–Sølnkletten, vedtatt av fylkestingene i Hedmark og Oppland i 2013.

118562-951/2023-05-24 Utkast til brev KLD og KMD - villrein - tiltaksplaner og stortingsmelding

- Regional plan for Forollhogna villreinområde, vedtatt av fylkeetingene i Hedmark og Sør-Trøndelag i 2013.
- Regional plan for Nordfjella med Raudfjell, vedtatt av fylkeetingene i Buskerud, Hordaland og Sogn og Fjordane i 2014.
- Regional plan for Ottadalsområdet (Reinheimen-Breheimen), vedtatt av fylkeetingene i Oppland, Møre og Romsdal og Sogn og Fjordane, vedtatt i 2016.
- Regional plan for Dovrefjellområdet (Snøhetta og Knutshø), vedtatt av fylkeetingene i Oppland, Hedmark, Sør-Trøndelag og Møre og Romsdal i 2016.
- Regional plan for Hardangervidda, vedtatt av fylkeetingene i Buskerud, Telemark og Hordaland i 2011, revidert i 2019.
- Regional plan for Norefjell–Reinsjøfjell, vedtatt av fylkestinget i Viken i 2020.

Planarbeidet var omfattende og kontroversielt. De regionale planene er vedtatt av fylkeskommunene, som også stod for ledelsen av planarbeidet, men berører primært et svært stort antall kommuner i hele Sør-Norge. Kommunenes sterke engasjement og forsøk på å påvirke fylkesdelplanprosessene er en stor del av årsaken til at planarbeidet i enkelte tilfeller har tatt mer enn 10 år, og er også årsaken til at de mer enn halvparten av planene ble innbragt til departementet for stadfestelse. Etter at ansvaret for plan- og bygningsloven ble overført fra KLD til Kommunal- og distriktsdepartementet (KDD) i 2014, er det KDD som har vært nasjonal planmyndighet i arbeidet med de regionale villreinplanene

De regionale villreinplanene, både enkeltvis og samlet, er de mest omfattende arealplanene som noen gang er vedtatt med hjemmel i plan- og bygningsloven.

De regionale villreinplanene er regionale planer hjemlet i plan- og bygningsloven, jf. § 8-1. De skal derfor «legges til grunn [...] for kommunal [...] planlegging og virksomhet i regionen», jf. § 8-2, og er grunnlag for innsigelser til kommunenes eget arealplanarbeid, jf. § 5-4. Det fremgår allerede av Miljøverndepartementets brev fra 2007 at planene skulle ha slike konsekvenser: fylkesdelplanene skulle «gi klare føringer for kommunal planlegging og være grunnlag for bruk av innsigelser». Kommunenes erfaring er at de i utstrakt grad har oppnådd dette formålet. Dette innebærer at de regionale villreinplanene har begrenset det kommunale selvstyret i vesentlig grad.

Selv om de regionale villreinplanene har vært kontroversielle, er det faktum at de er vedtatt innenfor rammene av plan- og bygningsloven et forhold som bidrar til forutsigbarhet og tydelige prosesser. Plankartene og ordlyden i retningslinjene er fremforhandlet mellom fylkeskommuner, kommuner og andre myndigheter med omhu, og over lang tid. De ulike myndighetsorganene involveres i den enkelte plan- eller byggesak gjennom høringer, innsigelser, innvendinger eller klager, og gjennom disse prosessene anvendes de regionale planene i praksis.

Hvordan tiltaksplanene som skal fastsettes med hjemmel i Kvalitetsnormen forholder seg til disse prosessene, er svært uklart. Tiltaksplanene er ikke arealplaner etter plan- og bygningsloven. Allikevel er det grunn til å anta at deres primære formål vil være å begrense kommunenes handlingsrom i konkrete arealsaker ytterligere. Kommunene har allerede erfaring med at klassifiseringen fra 2022 alene blir brukt som innsigelses- og klageverktøy fra statlige og regionale myndigheter. Vi frykter derfor at tiltaksplanene vil begrense våre kommuners rom for å utøve godt lokalt skjønn ytterligere, og det gjennom hastige prosesser på siden av plan- og bygningslovens system, der kommunene heller ikke har fått yte tilstrekkelig medvirkning.

Når det gjelder medvirkningen i prosessene med tiltaksplanene, viser vi til at arbeidet ifølge KLD skal ledes av statsforvalterne, med Norsk villreinsenter som sekretariat, og at det skal være en styringsgruppe som leder en prosjektgruppe som står for arbeidet. Kommunene deltar ikke i noen av disse, men er henvist til å stille på utvalgte innspillsmøter, og kan kanskje få medvirke i referanse- eller faggrupper – med representanter som ikke er utpekt av kommunene selv.

Undertegnede ordførere er derfor sterkt kritiske til KLDs prosesser med utarbeidelse av tiltaksplaner og ny stortingsmelding om villrein. Det er urovekkende at det er igangsatt prosesser som ikke forholder seg til de omfattende regionale villreinplanene som er utarbeidet de siste 15 årene, som vil begrense det lokale selvstyret ytterligere i våre kommuner, og hvor kommunene ikke er involvert eller får medvirke på en tilfredsstillende måte. Dette svekker den ordening for styring og medvirkning i arealpolitikken som det ligger i kjernen av plan- og bygningslovens formål å sikre. Dette svekker derfor også kommunenes tillit til både plansystemet og til statlige og regionale myndigheter.

Det er nødvendig at Kommunal- og distriktsdepartementet, som har ansvaret for plan- og bygningsloven og de nasjonale planoppgavene, involveres i prosessen på linje med Klima- og miljødepartementet.

Vi krever at prosessene med tiltaksplanene og stortingsmeldingen bremses og utsettes, og at de berørte kommunene involveres i betydelig sterke grad – med representanter vi selv får utpeke. I tillegg krever vi en avklaring av hva som vil bli den faktiske og juridiske betydningen av tiltaksplanene for kommunenes arealplanarbeid før prosessene fortsetter. Dette er helt avgjørende for å sikre den legitimitet som plansystemet og myndighetene trenger, og som er nødvendig for å ivareta hensynet til villreinsens interesser på lang sikt.

Med hilsen

Mona Murud
Ordfører i Alvdal

Kristin Langtjernet
Ordfører i Folldal

Ivar Kvalen
Ordfører i Luster

Sigbjørn Åge Fossdal
Ordfører i Bygland

Erik Skjervagen
Ordfører i Fyresdal

Audun Mo
Ordfører i Lærdal

Jan Dagfinn Dalen
Ordfører i Bykle

Pål Terje Rørby
Ordfører i Hemsedal

Torgeir Dahl
Ordfører i Molde

Astrid S. Ruste
Ordfører i Dovre

Bengt Halvdard Odden
Ordfører i Hjarptdal

Anne-Marie Olstad
Ordfører i Nord-Fron

Anders Vatile
Ordfører i Eidfjord

Anita Riskedal
Ordfører i Hjelmeland

Jan Gaute Bjerke
Ordfører i Nore og Uvdal

Eva Hove
Ordfører i Fjord

Petter Rukke
Ordfører i Hol

Runa Finborud
Ordfører i Os

Merete Gandrud
Ordfører i Flå

Ellen Syse
Varardfører i Lesja

Yvonne Wold
Ordfører i Rauma

Linda Døsen Stubsveen
Ordfører i Rendalen

Even Moen
Ordfører i Stor-Elvdal

Jens Olav Holven
Varaordfører i Ulvik

Arne Fossmo
Ordfører i Ringebu

Gerd Helen Bø
Ordfører i Suldal

Roald Aga Haug
Ordfører i Ullensvang

Anita Ihle Steen
Ordfører i Ringsaker

Ståle Refstie
Ordfører i Sunndal

Steinar Kyrvestad
Ordfører i Valle

Viel Jaren Heitmann
Ordfører i Rollag

Ole Tvette Muriteigen
Ordfører i Sør-Fron

Jon Rikard Kleven
Ordfører i Vinje

Isak Veierud Busch
Ordfører i Røros

Steinar Bergsland
Ordfører i Tinn

Harald Sve Bjørndal
Ordfører i Vågå

Eldri Siem
Ordfører i Sel

Jarand Felland
Ordfører i Tokke

Ole Erik Hørstad
Ordfører i Åmot

Tine Norman
Ordfører i Sigdal

Merete Myhre Moen
Ordfører i Tynset

Inger Lise Lund Stulien
Ordfører i Åseral

Hanne A. Velure
Leder, USS